

ΚΡΙΤΙΚΕΣ

Καθήλωσε στη Δωδώνη «Η απολογία του Σωκράτη»

Μία μοναδική εμπειρία για εκατοντάδες θεατές που πλημμύρισαν το αρχαίο στάδιο της Δωδώνης αποτέλεσε η Απολογία του Σωκράτη.

Ένα διαχρονικό κείμενο που για πρώτη φορά παρουσιάστηκε στη σκηνή και μάλιστα στην αρχαία ελληνική γλώσσα.

Επί σκηνής λοιπόν, η πιο αυθεντική αναπαράσταση της δίκης, της πιο συγκλονιστικής δίκης των αρχαίων χρόνων.

Την Απολογία του Σωκράτη, παρουσίασε το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος σε σκηνοθεσία του Δήμου Αβδελιώδη ενώ ο Βασίλης Καραμπούλας στο ρόλο του Σωκράτη κατήλωσε το κοινό.

Η «Απολογία Σωκράτους», που έγινε στις 21 Μαΐου του 399 π.χ και καταγράφηκε πιθανόν το 397 π.χ., είναι το μοναδικό μη διαλογικό έργο του Πλάτωνα αλλά και το μόνο στο οποίο αναφέρει τον εαυτό του παρόντα και ενεργό κατά τη διαδικασία του Δικαστηρίου της Ηλιάδας.

Ο πλατωνικός λόγος ξεδιπλώθηκε στον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης και η παράσταση απέσπασε το θερμό χειροκρότημα του κοινού.

Η δίκη του μεγαλύτερου φιλοσόφου της αρχαιότητας, του ανθρώπου που οδηγήθηκε στο θάνατο γιατί εισήγαγε «καινά δαιμόνια», όπως μεταφέρθηκε από τον Πλάτωνα, θα παραμένει ένα οικουμενικό κείμενο.

Κι επίκαιρο πάντα, θα δίνει την αφορμή για προβληματισμό... Όπως τον αποτύπωσε στα τελευταίες του φράσεις ο Σωκράτης...

«Αλλά τώρα είναι ώρα να φύγουμε, εγώ για να πεθάνω και σεις για να ζήσετε... Ποιοι από μας πηγαίνουν σε καλύτερο πράγμα είναι άγνωστο σε όλους εκτός από τον θεό».

Της Παρασκευή Παππά

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΜΟΥ... ΠΑΘΑΜΕ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΜΑΘΑΜΕ

Ναι θέλω να απολογηθώ! Είναι δυνατόν να μην έχω διαβάσει την «Απολογία του Σωκράτη»; Πώς πας και βλέπεις θέατρο; Πώς γράφεις; Πώς διαβάζεις; Πώς θεωρείς κάποια πράγματα τόσο πρωτότυπα; Πως θέλεις να λέγεσαι πολιτισμένος και ελεύθερος άνθρωπος, άνθρωπος που έχει σημαία του τη δημοκρατία και την ελευθερία; Όλες αυτές οι σκέψεις με ακολουθούσαν με απίστευτα γρήγορο ρυθμό μόλις τελείωσε η παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος «Η απολογία του Σωκράτη». Έτρεξα μπήκα στο σπίτι μου και

τσουπ τρύπωσαν και αυτές. Ένωσα τόσο άσχημα, τόσο αμήχανα που βυθίζομαι κατά καιρούς σε βιβλία σύγχρονων Ελλήνων και ξένων συγγραφέων ενώ δεν έχω μελετήσει πρώτα τόσο καλά, όσο τελικά διαπιστώνω ότι έχω ανάγκη, των αρχαίων μας συγγραφέων.

Στην αγορά της Αθήνα, 21 Μαΐου 399 π. Χ.. Απόγευμα. Αρχίζει η δίκη του Σωκράτη. Εμφανίζεται στην σκηνή ο Βασίλης Καραμπούλας. Ερμηνεύει εξαιρετικά το ρόλο του Σωκράτη. Δεν μπορώ να πω ότι είναι ερμηνεία. Είναι βίωμα. Μιλάει στα αρχαία. Εν αρχή ην ο λόγος. Σε κλάσματα δευτερολέπτου με απορροφά. Δεν μπορώ να πάρω τα μάτια μου από πάνω του. Δεν προσέχω καν το σκηνικό. Ούτε καν το θυμάμαι. Μόνο ο ήχος της κλεψύδρας ηχεί ακόμη στα αυτιά μου. Ο Θανάσης Δισλής ως Μέλητος, με έπεισε επίσης και τον... λυπήθηκα για τη συμπεριφορά, τις ιδέες και τον τρόπο συμπεριφοράς και ασέβειας προς ένα δάσκαλο.

Οι πρόβες ξεκίνησαν τον Μάιο του 2012. Η επίπονη ενασχόλησή του με το κείμενο φάνηκε. Στην αρχή έβλεπα τους υπέρτιτλους. Τους είχα ανάγκη. Μετά από περίπου μισή ώρα ξεχάστηκα. Δεν τους κοιτούσα. Η «αρχαία γλώσσα» στην αρχή σιγοψιθύριζε, μετά από λίγο ο θόρυβός της ήταν εκκωφαντικός. Σαν να την μιλούσα και εγώ. Ναι, ήταν πάντα στο υποσυνείδητό μου, αναπόσπαστο κομμάτι του dna μου. Δεν εξηγείται αλλιώς.

Το έργο του Πλάτωνα ξεχειλίζει από πολιτικά μηνύματα, μαθήματα ηθικής, αξιοπρέπειας. Μηνύματα τόσο επίκαιρα σαν να γράφτηκε για τη σημερινή εποχή. Ο Σωκράτης αρνείται να κολακεύσει, να ικετέψει, να φανεί αρεστός στους δικαστές προκειμένου να ευνοηθεί. Στέκεται αγέρωχος, μιλάει με υπερηφάνεια για το έργο του, τις ιδέες, τις πράξεις του. Γνωρίζει ότι ο θάνατος.... πλησιάζει. Δεν λυγίζει όμως. Πόσο θάρρος και δύναμη θέλει να υπερασπίζεσαι αυτό που είσαι και πόσο πολύ γελοίος γίνεσαι όταν βάζεις στην άκρη τον ίδιο σου τον εαυτό με αποκλειστικό σκοπό να... βολευτείς κάπου όπου όμως θα αισθάνεσαι άβολα;

«Αυτά ακριβώς, είναι τα πραγματικά γεγονότα, και σας βεβαιώνω πως δεν απόκρυψα το παραμικρό, κι ούτε άλλαξα κάτι από φόβο, παρ' όλο που γνωρίζω καλά, πως έτσι γίνομαι μισητός, επειδή ακριβώς δεν φοβάμαι να λέω αλήθειες. Κι απόδειξη, ότι λέω αλήθειες, είν' αυτή η ίδια, η εμπάθεια εναντίον μου». Ο Σωκράτης πράος, ήρεμος απολογείται... Δεν χρειάζονται έντονες χειρονομίες, ύβρεις, φωνές. Τα επιχειρήματα και οι λέξεις αρκούν, πείθουν. Όταν όμως δεν υπάρχουν προκαταλήψεις.

Ο φασισμός, ως κοινωνική και πολιτική συμπεριφορά, διαπιστώνω ότι και στις μέρες μας κερδίζει χώρο και αναρωτιέμαι που είναι του καθενός το ηθικό ανάστημα. Γιατί πρέπει κανείς να γίνεται στόχος επειδή δεν συμφωνεί με τον «δυνατό»; Και τότε και τώρα, τα ίδια. Ποια είναι η πρόοδος που κάναμε ως κοινωνία; Με λύπη διαπιστώνω «βουβά» γιατί φοβάμαι να το παραδεχτώ ακόμη και στον εαυτό μου ότι τελικά πάθαμε αλλά δεν μάθαμε...

Ο Δήμος Αβδελιώδης ο οποίος υπογράφει την σκηνοθεσία και έχει πονέσει, φαντάζομαι, πολύ γι' αυτό το εγχείρημα πρέπει να αισθάνεται πολύ περήφανος. Η ανταπόκριση του κόσμου στο κάλεσμα του Κ.Θ.Β.Ε ήταν πραγματικά πολύ συγκινητική. Μια παράσταση, ζωντανό μάθημα ιστορίας και συμπεριφοράς. Μια παράσταση που όσοι δεν είδατε θα έχετε την ευκαιρία τα ο χειμώνα καθώς θα παρουσιαστεί και πάλι από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος. Σπεύσατε...

Της Έφης Τσαμπάζη

Δώρο εν καιρώ "ξηρασίας" η παράσταση «Απολογία Σωκράτη»

Τελικά το θέατρο, σε αυτήν την εκδοχή που βιώσαμε, είναι αναμφισβήτητα κορυφαία πολιτική πράξη. Από μόνο του σαν δράση και λόγος. Που όταν συμβαίνει σε μέρες και κλίμα σαν τα τωρινά, έρχεται ως «από μηχανής θεός» να φωτίσει σκιές, να ξεδιαλύνει θολά τοπία, να παρηγορήσει το πνεύμα. Να επαναφέρει χαμένες ισορροπίες και χαμένα αυτονόητα σε μια κοινωνία που πελαγοδρομεί τραγικά ή πολιτικολογεί ακατάσχετα ΜΗ λέγοντας ΤΙΠΟΤΑ. Η εν λόγω «πολιτική πράξη - παράσταση» σε σκηνοθεσία Δήμου Αβδελιώδη, αφορούσε στο

έργο του Πλάτωνα «Απολογία Σωκράτους» και έλαβε χώρα στο θέατρο Κήπου... εκτός προγράμματος. Καθότι η συγκεκριμένη παραγωγή του ΚΘΒΕ προορίζεται να παρασταθεί σε επιλεγμένους αρχαίους χώρους και θέατρα λόγω του θέματος και της ιδιαίτερης παρουσίας στα αρχαία ελληνικά, όμως η αναστάτωση (έως πλήρης αποδιοργάνωση) των τελευταίων ημερών στη χώρα, έφερε κυριολεκτικά τα πάνω - κάτω στα καλλιτεχνικά δρώμενα και τους προγραμματισμούς...

Γεγονός όμως που επέτρεψε στους εναπομείναντες- τυχερούς- Θεσσαλονικείς του καλοκαιρινού Σαββάτου, να παρακολουθήσουμε πρώτοι μια παράσταση με μοναδική ιδιαιτερότητα: την εκφορά του λόγου στη μητρική αρχαία γλώσσα, από ένα κείμενο διαχρονικό και οικουμενικό, σαν την απολογία του Σωκράτη, όπως την κατέγραψε ο παρών στη δίκη Πλάτωνος. Οι λάτρεις των αρχαίων κειμένων είναι σίγουρο ότι έχουν καταχωρίσει το συγκεκριμένο στα πλέον αγαπημένα της βιβλιοθήκης τους για πολλούς λόγους: για τη δραματικότητα του ιστορικού γεγονότος, για το βαθύ και υψηλό νόημα του λόγου, για τη διαχρονικότητα των αξιών που πρεσβεύει, για το συναισθηματισμό που το διακρίνει. Ένα από τα πολλά και σπουδαία διαμάντια της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που αξιωθήκαμε ως ακριβή κληρονομιά.

Το οποίο αναφέρεται στην περίφημη δίκη που διεξήχθη το 399 π.Χ. στο Δικαστήριο της Ηλιαίας με τον Σωκράτη να κατηγορείται ότι εισάγει «καινά δαιμόνια» στην πόλη, διαφθείρει τους νέους και τα χρηστά ήθη με βασικό κατηγορο-μηνυτή τον ποιητή Μέλητο. Υπερασπιζόμενος τον εαυτό του, θα εκθέσει με τρόπο αριστοτεχνικό τις ιδέες, τις αξίες και εν τέλει τον σκοπό της ύπαρξής του, συμπυκνώνοντας το καταστάλαγμα της σοφίας του στο αξεπέραστο «έν οίδα, ότι ουδέν οίδα». Θα αναπτύξει ενώπιον των δικαστών τις αρχές του που αφορούν στην ηθική, τη γνώση και το πνεύμα έναντι της ύλης και της δόξας, θα καταρρίψει τις ψευδείς κατηγορίες του Μέλητου απογυμνώνοντας τα επιχείρημά του με την περίφημη «μαιευτική» του μέθοδο, θα κρίνει σκληρά τους άρχοντες, τους ποιητές, τους λογής «σοφούς»... Και αφού αντιπροτείνει απρόβλεπτη «ποινή» για τα... μη αδικήματά του, θα αποδεχτεί τον θάνατο «τιμητικά» και βαθιά φιλοσοφημένα, ενώ πριν αποσυρθεί θα εκστομίσει με συγκίνηση τα τελευταία μεγαλειώδη λόγια του...

Τα μεγάλα εύσημα (+) ανήκουν δικαιωματικά σε δύο ανθρώπους: τον εμπνευστή Δήμο Αβδελιώτη και τον ενσαρκωτή Βασίλη Καραμπούλα διότι:

- Το εγχείρημα του Δήμου Αβδελιώδη που επιμελήθηκε τη διδασκαλία του κειμένου, τη μετάφραση (σε υπέρτιτλους) και τη σκηνοθεσία, υπήρξε όντως τολμηρό, μοναδικό στα χρονικά, ιδιαίτερα δύσκολο έως ριψοκίνδυνο. Ομολογώντας ο ίδιος ότι στόχος του δεν ήταν η όποια πρωτοτυπία, αλλά «η ανάγκη από το άκουσμα της φωνής του αυθεντικού έργου, να αφουγκρασθούμε και να νοιώσουμε βιωματικά τα αισθήματα και το ήθος του Σωκράτη». Το να φέρεις πάνω στη σκηνή του σήμερα τον αυθεντικό αρχαίο λόγο με τις σπάνιες «λεκτικές» αρετές, είναι από μόνο του ένα σπουδαίο παιδαγωγικό και συνάμα πολιτιστικό βήμα. Μια εξαιρετική εμπειρία να απολαμβάνεις την αρμονία, το μέτρο, τον ρυθμό, τη μουσικότητα μιας γλώσσας, πάντα ζωντανής και οικείας υποσυνείδητα. Όταν επιπλέον καταφέρεις να την κάνεις να ακούγεται όχι ως «μουσειακό είδος» ή ως «νεκρή φιλολογική» ή πομπώδης στα παλιά πρότυπα αρχαίων τραγωδιών, αλλά φυσική, σχεδόν καθημερινή, έχεις ήδη κατορθώσει έναν άθλο. Και έχεις σίγουρα πετύχει τον πρωταρχικό στόχο του «βιωματικού». Ομολογουμένως η διδασκαλία του αρχαίου κειμένου υπήρξε υποδειγματική με άφογο τονισμό λέξεων των φράσεων, ακριβείς παύσεις, σωστές εντάσεις που υποδήλωναν σοβαρή, επίπονη δουλειά και εμβάθυνση στο λόγο. Εξίσου πετυχημένη και η μετάφραση (σε δεύτερο πλάνο) που κράτησε τον ρυθμό και μια μορφή ποιητικότητας στην απόδοση του αρχαίου πλατωνικού κειμένου, απόλυτα συντονισμένη με τα προφορικά λεγόμενα.

- Ο Βασίλης Καραμπούλας ως ενσαρκωτής του Σωκράτη, ήταν αυτός που υλοποίησε τον... άθλο! Από τους δυσκολότερους χωρίς αμφιβολία. Μιάμιση συνεχή ώρα σε έναν ακατάπαυστο μονόλογο στην αρχαία γλώσσα, απέδωσε λιτά και αφοπλιστικά μια ιστορική στους αιώνες απολογία ενός κορυφαίου στοχαστή. Με δουλεμένη σε κάθε λέξη και λεπτομέρεια την εκφορά ενός λόγου δύσκολου, τόσο από άποψη ακούσματος όσο και από πλευράς νοημάτων, παρότι είτε η άρθρωση είτε η τεχνική ηχητική υποστήριξη δεν τον βοηθούσαν ιδιαίτερα. Εντούτοις ήταν εμφανέστατο το «παίδεμα» που προηγήθηκε ώστε να μιλά στα αρχαία τόσο φυσικά, που είχες την αίσθηση ότι ακόμη και στην καθημερινότητά του εκφράζεται σε αυτή τη γλώσσα! Εντελώς λιτός και αφαιρετικός στην υποκριτική του, περιορίστηκε αποκλειστικά στο σπουδαίο λόγο, τονίζοντάς τον εκφραστικά με αίσθηση του μέτρου, χωρίς εξάρσεις αλλά με σωστές δόσεις συναισθήματος. Ο Θανάσης Δισλής στο

ρόλο του Μέλητου με τις ολιγόλεπτες παρεμβάσεις του καθήμενος στις κερκίδες, πέραν της σκηνοθετικής «ανάσας» που πρόσφερε στην έκβαση της παράστασης, υπήρξε καίριος, αποτελεσματικός, δυναμικός.

Της Π. Στασινοπούλου

Ο «ΣΩΚΡΑΤΗΣ» ΜΙΛΑΕΙ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Μαγεμένοι βγήκαν από το θέατρο Κήπου όσοι παρακολούθησαν χθες βράδυ την «Απολογία του Σωκράτη», στο αρχαίο κείμενο του Πλάτωνα, σε σκηνοθεσία Δήμου Αβδελιώδη. Ήταν πράγματι μία παράσταση που προσέφερε μέθεξη και συμμετοχή. Το κοινό γίνεται μέρος του Δικαστηρίου της Ηλιαίας που βλέπει τον Σωκράτη να απαντά στις κατηγορίες που του προσάπτει ο Μέλητος μετά από παρακίνηση του Ανύτου και με την συμπαράσταση του Λύκωνα.

Η σκληρή δουλειά του Βασίλη Καραμπούλα με τον σκηνοθέτη απέδωσε γλυκείς καρπούς. Το αρχαίο κείμενο εκφέρεται τόσο φυσικά που στο μεγαλύτερο μέρος της «Απολογίας» δεν είναι απόλυτα αναγκαίο να παρακολουθεί ο θεατής τους υπέρτιτλους. Ο «Σωκράτης» μιλά στην καρδιά και το μυαλό στην γλώσσα μας. Ο Βασίλης Καραμπούλας μετά από δύομιση χρόνια μεθοδευμένων προβών μιλάει αρχαία ελληνικά με άνεση και φυσικότητα, χωρίς προσποίηση και στόμφο. Ήταν τόσο άνετος και απορροφημένος συνάμα που δεν έδωσε καν σημασία σε μία... νυχτερίδα που τον γυρόφερνε σε ολόκληρη την παράσταση!

Η ιδέα να παρουσιαστεί σε αρχαιολογικούς χώρους είναι πολύ ενδιαφέρουσα και θα πρέπει να υλοποιηθεί. Θα μπορούσε να γνωρίσει μεγάλη επιτυχία σε περιοχές με τουριστικό ενδιαφέρον. Η δομή της παράστασης είναι τέτοια που δεν έχει τεχνικές απαιτήσεις που καθιστούν δύσκολη την μεταφορά της παντού. Δυστυχώς στην χτεσινή παράσταση δεν υπήρχαν αγγλικοί υπέρτιτλοι, όπως είχε αναγγελθεί, γεγονός που έκανε κάποιους ξένους που βρέθηκαν στο Θέατρο Κήπου να φύγουν στα μισά της παράστασης. Καλό θα ήταν να αποφευχθούν τέτοια λάθη στο μέλλον.

Είναι μία παράσταση που πρέπει να δουν μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου για να νιώσουν την ενότητα της αρχαίας ελληνικής με τη νέα.

Σε γενικές γραμμές ήταν μία παράσταση που και νοητικά έχει να προσφέρει πολλά, με τις αξίες του πένητα φιλοσόφου που προτίμησε να πεθάνει παρά να μην τηρήσει τα όσα δίδασκε.

Μην τη χάσετε!

Της Έφης Νικολάου

ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΕ Η “ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΗ” ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΘΒΕ

Ακούστηκαν ξανά αρχαία ελληνικά στο αρχαίο θέατρο Αιγείρας

Σε μια σπάνια βιωματική εμπειρία για τους πάνω από 800 θεατές, μετετράπη η θεατρική παράσταση “Απολογία Σωκράτη” του Πλάτωνα που παρουσιάστηκε το βράδυ της Τετάρτης στο Αρχαίο Θέατρο της Αιγείρας από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδας, σε σκηνοθεσία Δήμου Αβδελιώδη. Η παράσταση ουσιαστικά υπήρξε μια αυθεντική αναπαράσταση μιας από τις πιο συγκλονιστικές δίκες στην ιστορία του πολιτισμού, που κατέγραψε την εικόνα και τα ήθη του Δυτικού Κόσμου, έτσι όπως παραμένουν अपαράλλακτα αιώνες μετά.

Οι δύο ηθοποιοί Βασίλης Καραμπούλας (Σωκράτης) και Θανάσης Δισλής (Μέλητος), ερμήνευσαν το έργο στην αυθεντική του μορφή, δηλαδή στην αρχαία ελληνική γλώσσα, προκαλώντας συγκίνηση στο κοινό, αν αναλογιστούμε μάλιστα πως μετά από χιλιάδες χρόνια σιωπής, στο χώρο ακούστηκε ξανά η γλώσσα των προγόνων μας που έχτισαν το θέατρο.

Το κοινό υποδέχτηκε ο σκηνοθέτης κ. Δήμος Αβδελιώδης, μιλώντας για τις δυσκολίες αλλά και για την ομορφιά της τριετούς προετοιμασίας αυτής της παράστασης. Το λόγο πήρε στη συνέχεια ο Δήμαρχος Αιγιαλείας κ. Θανάσης Παναγόπουλος, ο οποίος αναφέρθηκε σε προσπάθειες που γίνονται το τελευταίο διάστημα σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αχαΐας, ώστε να αναδειχθεί περαιτέρω ο αρχαιολογικός χώρος

Η παράσταση άρχισε μόλις ο ήλιος έδυσε και το σκοτάδι που απλώθηκε στο χώρο υπήρξε ένα από τα στοιχεία της μυσταγωγίας και του δέους της παράστασης. Οι υπέρτιτλοι στα νέα ελληνικά και στα αγγλικά, υπήρξαν ο οδηγός για την κατανόηση του ακούσματος του αρχαίου λόγου.